

Extreme regenbuien, toeval of niet?

‘Het kan iedere teler overkomen’

Het weer in Nederland is aan het veranderen. Extreme weersomstandigheden nemen toe. Viel er vóór 1980 nog gemiddeld 800 millimeter per jaar, tegenwoordig is dat 850 millimeter per jaar met uitschieters naar 950 millimeter. Oorzaak: de Noordzee wordt steeds warmer. Waar de extreme buien vallen? Dat kan overal zijn.

Akkerbouwers volgen het weer als geen ander. Hun product ligt immers buiten en als het geoogst moet worden, is het prettig als dit ook onder goede omstandigheden kan gebeuren. Afgelopen najaar werkte het weer niet mee. Het bleef maar regenen, wat de oogst bemoeilijkte. Met name Noord-Holland kreeg het flink voor zijn kiezen. „Noord-Holland is normaal gesproken geen gebied waar

meer neerslag valt dan gemiddeld in Nederland”, zegt meteoroloog Jaco van Wezel, werkzaam bij Meteovista, bekend van onder andere Weeronline.nl. „Dat het dit keer wel gebeurde, is meer een toevalligheid. Er zijn in Nederland gebieden waar duidelijk meer neerslag valt. Dat zijn met name de Randstad, de Utrechtse Heuvelrug en de Veluwe, de westkant van het Drents Plateau en het

uiterste Zuiden van Limburg.” De extra neerslag in deze gebieden heeft te maken met een paar factoren. In de Randstad is het warmer en de lucht bevat meer stof. Het vocht in de lucht zet zich vast op de stofdeeltjes en warme lucht kan meer vocht bevatten. Hierdoor kunnen zware buien ontstaan. In de overige gebieden valt meer neerslag doordat deze hoger liggen.

Boeren in een strook met veel neerslag

Wim de Witte, akkerbouwer in Steenbergen (West-Brabant), zit met een deel van zijn boerderij precies in een strook waar al een paar jaar meer regen valt dan een paar kilometer verderop. Waar het aan ligt, kan hij niet zeggen.

De maatregelen die hij neemt zijn: zorgen dat die percelen die in die strook liggen goed geëgaliseerd zijn en dat de drainage optimaal werkt, het tarwestro wordt gehakseld en er wordt groenbemester ingezaaid „Verder kun je weinig”, zegt hij. „Als er een bui van bijvoorbeeld 65 millimeter valt, kun je daar niks tegen doen, enkel zorgen dat het water zo snel mogelijk afgevoerd wordt.”

Dat er in West-Brabant niet afgewaterd kan worden, zoals Agriver stelt, doet hij af als grote onzin. „Het waterschap hier doet het goed. Ze hebben sinds 1998 veel bijgeleerd.” In zijn bouwplan houdt De Witte geen rekening met extreme neerslag. „Dat kan ook niet. Ik kan wel een vroeg aardappelras op die percelen telen die in die strook liggen om er vroeg vanaf te zijn, maar als er dan in juni extreme neerslag valt, schiet ik er nog niks mee op. Je weet vooraf nooit wanneer de vele regen valt. Is dat aan het begin van het seizoen of juist aan het eind? Je zou het moeten weten wanneer en waar de extreme buien vallen. Dat zou het een stuk gemakkelijker maken. Maar dat is natuurlijk een grote illusie.”

De lucht die tegen de heuvels aanwaait, moet opstijgen. De lucht koelt af, er ontstaan waterdruppeltjes uit waterdamp waardoor buien gevormd worden. Aan de luwzijde van de heuvels blijkt het vaak een stuk droger te zijn, doordat de lucht daar daalt en opwarmt. Buienactiviteit neemt af en soms wordt het zelfs helemaal droog.

Noordzee

Dat er in de verschillende seizoenen grote verschillen zijn, heeft volgens de meteoroloog te maken met de Noordzee. „In het voorjaar is het in de kustgebieden droger dan elders in het land. De Noordzee is dan nog koud. De wind blaast eroverheen, de lucht is stabiel en er kunnen dan geen wolken ontstaan. Boven het warmere binnenland ontstaan gemakkelijker stapelwolken die kunnen uitgroeien tot een bui”, legt Van Wezel uit. „Heb je echter te maken met een regenstoring, dan valt er vaak in het hele land nattigheid. Een regenstoring trekt zich van temperatuurverschillen tussen land en zee veel minder aan.” In het najaar werkt dit verschijnsel precies an-

dersom. De Noordzee koelt langzamer af dan het land. Boven het warme water ontstaan dan eerder buien dan boven het land. Doordat er in Nederland vaker westenwinden waaien, trekken de buien vanaf de Noordzee gemakkelijk de kuststrook binnen. In het najaar is het in de kustgebieden dan ook vaak natter dan in de overige gebieden in Nederland. Volgens Van Wezel gaat het klimaat zeker veranderen. „Je ziet in de afgelopen jaren al dat de temperatuur met een paar tienden is toegenomen. Ons klimaat warmt zeker op en in West-Europa is dat nog meer dan elders. Ook de neerslag is toegenomen. Tot 1980 viel er gemiddeld 800 millimeter per jaar, nu is 850 millimeter gemiddeld. Het heeft te maken met de steeds warmer wordende Noordzee.” „Droogte en zomerse stortbuien kunnen hand in hand gaan. De verwachting is dat het weer steeds extremer zal worden. Belangrijk voor de landbouw is om goede drainagesystemen te hebben en tegelijkertijd over sproei-installaties te beschikken. Sloten spelen een grote rol om voldoende water ter beschikking te hebben. Sloten verbreden of meer sloten aanleggen kan zorgen voor meer waterber-

ging in de polder om overvloedige regenval te kunnen bergen en tegelijkertijd te zorgen voor voldoende water in droge perioden. Sloten helpen ook om het grondwaterpeil op niveau te houden.”

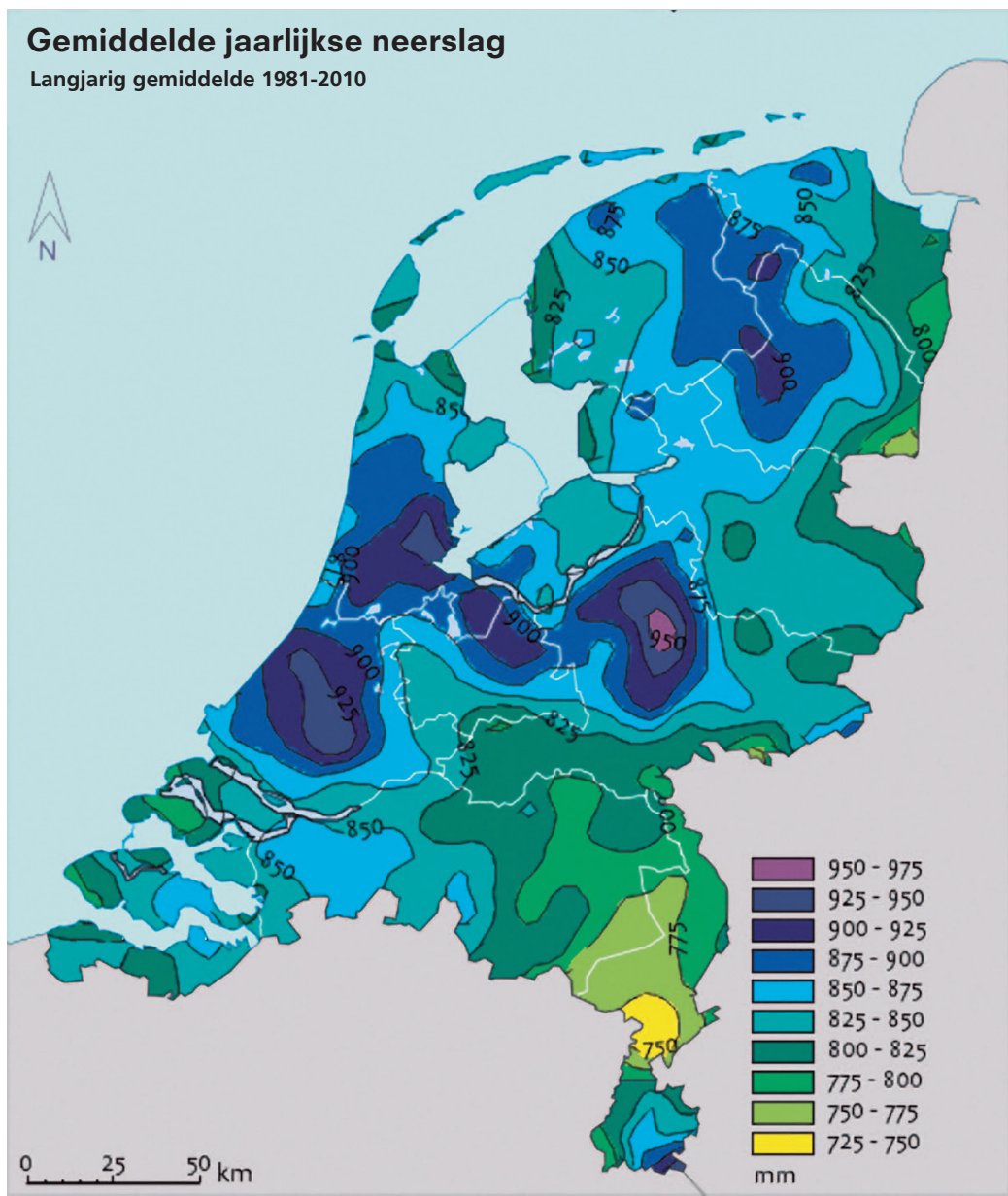
Afwachtende houding

Agrarische verzekeringsmaatschappij Agriver geeft aan dat met name in West-Brabant en in de Wieringermeer veel meldingen van gewaschade door extreme neerslag komen. Toch worden deze gebieden niet specifiek door Meteovista/Weeronline genoemd. Marien Boerma, directeur van Agriver, denkt dat het te maken heeft met de waterhuishouding. „Er valt ook wel veel regen in deze gebieden, maar wij denken dat het ook met de afvoer van water te maken heeft. Afgelopen zomer heeft Friesland enorm veel water te verwerken gekregen. De aardappeltelers voldeden aan alle criteria van de Brede Weersverzekering. De akkerbouwers zagen echter kans om heel snel het water af te voeren. Het lijkt dat dit in West-Brabant niet lukt.” Volgens Boerma komen extreme weersom- ►

Tot 1980 viel er gemiddeld 800 millimeter per jaar, nu is 850 millimeter gemiddeld.

Gemiddelde jaarlijkse neerslag

Langjarig gemiddelde 1981-2010

standigheden in heel Nederland voor. Toch gaat de akkerbouwer zich niet meer of beter verzekeren. „Zij betrachten enige reserve en nemen vaak een wat afwachtende houding aan. In het verleden zijn ze verschillende keren tegemoet gekomen door de overheid. Dat kan een reden zijn om niet te verzekeren.” De kosten voor de premie is afhankelijk van de grootte van het bedrijf en de te verwachten opbrengst van de gewassen. Agriver hanteert voor heel Nederland hetzelfde tarief voor de brede weerverzekering. „Er was destijds bij de introductie van de brede weerverzekering te weinig statistische informatie voorhanden om premiedifferentiatie te kunnen rechtvaardigen. Je hebt voortdurend extreme weersomstandigheden, die in heel Nederland kunnen voorkomen. Daarom is de premie voor heel Nederland hetzelfde.” Voor de hagelverzekering zijn wel verschillende tarieven. Zuid-Limburg betaalt een hogere premie omdat hier duidelijk meer hagelbuien voorkomen dan elders in Nederland.

Premieverschillen

Ook de Verenigde Hagel ziet het risico toenemen. Directeur Jan Schreuder: „Je ziet vergeleken met enkele jaren geleden het aantal extreme regenbuien toenemen. Op onze ledenvergadering heeft Gerrit Hiemstra dit bevestigd. Het heeft mede te maken met de stijging van de gemiddelde temperatuur in Nederland. Telers nemen wel extra maatregelen, qua mechanisatie en grondverbetering, maar het is geen oplossing bij 110 millimeter in acht uur of één maand elke dag 10 millimeter. Wij zien bij ons ook afgelo-

pen jaar een sterke toename van het aantal verzekerden. Telers merken dat het weer verandert.” De Verenigde Hagel hanteert wel verschillende premies voor de verschillende gebieden. „We hebben voor elke gemeente de risico's in kaart gebracht. Hierdoor zagen we verschillen. Een akkerbouwer in Flevoland betaalt minder premie voor een brede weersverzekering voor zijn aardappelen dan een teler in West-Brabant. We zien dat er in West-Brabant meer zware buien vallen.” Het premieverschil ligt tussen de 15 en 30 procent lager voor een teler uit Noord-Nederland (Noord-Holland, Flevoland, Drenthe, Groningen en Friesland) ten opzichte van een teler uit West-Brabant, afhankelijk van de wensen van de afzonderlijke teler. De Verenigde Hagel gaat overigens de dekking voor zware regenval verruimen naar een periode van 28 dagen. Dit op verzoek van de

leden. „Op de kaarten van onder andere het KNMI zie je ook over een langere periode de gebieden waar de kans groter is op extreme neerslag. De Achterhoek valt daar niet onder. Toch is daar een paar jaar geleden een flinke bui blijven hangen waardoor er in een paar uur tijd heel veel neerslag gevallen is. Het kan gewoon iedereen overkomen en dan ben je overgeleverd, daar is geen kruid tegen gewassen.” De akkerbouw raadt hij aan om minstens een keer per jaar goed naar de risico's te kijken op het bedrijf daar op in te spelen. „Het akkerbouwbedrijf draait op inkomsten die van het land gehaald worden. Dan moet je voor jezelf inschatten welke risico's er zijn. Valt er in de zomer juist op jouw perceel een enorme regenbui, dan kun je enorme schade oplopen. Daar kun je je met subsidie tegen verzekeren. De overheid geeft bij een weercalamiteit niet meer thuis.” ■

Waterschade door extreme bui

Friesland wordt niet aangemerkt als gebied waar extreme neerslag valt. Toch was het er vorig jaar aan het eind van de zomer flink raak. In de nacht van donderdag 31 augustus op vrijdag 1 september viel er in de kop van Friesland een bui van 110 millimeter. Alco de Jong, akkerbouwer in St. Annaparochie, had regenval in deze vorm nog niet eerder meegemaakt. „Dit was echt extreem”, vertelt hij. „Een jaar of wat eerder hebben we al eens een bui van 80 millimeter te verwerken gekregen en dat was toen al enorm. Maar zo erg als deze keer, nee, dat is nog niet eerder gebeurd.” Het water kon niet afgevoerd worden van een perceel aardappelen

en dus liep De Jong waterschade op. Toch denkt hij dat je je als akkerbouwer zelf moeilijk kunt wapenen tegen dit soort buien. „De capaciteit van de afwatering is hier gewoonweg niet op ingesteld. En dus duurt het dagen eer het water van het land is. Je kunt er niets aan doen.” Extra maatregelen neemt hij dan ook niet. En ook een brede weersverzekering is niet aan de orde. „Die heb ik niet en die komt er niet ook. Ik zou overigens toch geen uitkering gekregen hebben omdat ik niet aan alle voorwaarden voldeed. De schade aan mijn aardappelen was niet groot genoeg.”